

Asia: VN/538/2019-YM-390

Jätelain 33 §:n muuttaminen

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ympäristöministeriön lausuntopyyntö (diaarinumero VN/538/2019-YM-390)

Ympäristöministeriö pyytää lausuntoa ehdotuksesta jätelain 33 §:n muuttamiseksi. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi jätelaissa säädettyä kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevaa sääntelyä julkisten hankintayksiköiden osalta. Ehdotuksen mukaan toissijaista jätehuoltopalvelua tarvitseva julkinen hankintayksikkö voisi selvittää markkinaehtoisen palvelun saatavuuden tekemällä hankintailmoituksen julkisten hankintojen ilmoituskanavassa. Erillistä tarjouspyyntöä jätelaissa tarkoitettuun jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustaan ei olisi tällöin tarpeen tehdä. Ehdotuksen tavoitteena on välttää päällekkäistä sääntelyä ja julkisille hankintayksiköille aiheutuvaa tarpeetonta hallinnollista taakkaa niiden turvautuessa kunnan toissijaiseen jätehuoltopalveluun.

Kuntaliitto lausuu ehdotuksesta seuraavaa:

Lakimuutosehdotuksen tavoitteista

Ehdotuksen mukaan muutoksella vältettäisiin osittain peräkkäiset tai päällekkäiset hankintamenettelyt Materiaalitorissa ja hankintojen ilmoituskanava HILMAssa. Kuntaliitto pitää myönteisenä sitä, että ehdotuksella pyrittäisiin vähentämään eri hankinta-alustojen päällekkäisestä käyttämisestä hankintayksiköille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa. Ehdotuksessa esiteltäisiin muihin toteuttamisvaihtoehtoihin verrattuna nyt valittu muutoksen toteuttamisvaihtoehto on Kuntaliiton näkemyksen mukaan yksinkertaisin ja käytännössä toteutettavin. Esitykseen valittu toteuttamistapa ei kuitenkaan ole ongelmaton.

Kuntaliitto huomauttaa, että vaikka ehdotettu muutos on teknisen toteuttamisen osalta tervetullut, se ei vielä ratkaise sitä ongelmaa, että julkiset hankintayksiköt ovat jätelain TSV-palvelujen osalta eri asemassa kuin yksityiset jätehuoltopalveluiden hankkijat. Jätelain ja hankintalain välillä tunnistettua lainsäädännöllistä ristiriitaa ehdotus ei ratkaise. Jätelain nojalla toissijaisen jätehuoltopalvelun käyttöoikeus syntyy, kun muuta palveluntarjontaa ei ole tai se on laadullisesti tai hinnallisesti kohtuutonta. Hallituksen esityksessä 248/2019 33 §:n perusteluissa on käsitelty laajasti kohtuuttomuutta. Hankintalaki taasen ei vastaavalla tavalla tunnista hinnan tai laadun kohtuuttomuuden arviointia hankinnan keskeyttämisperusteena, mikä johtaa siihen, ettei hankintayksiköillä välttämättä ole mahdollisuutta turvautua täysin samoin perustein TSV-palveluihin kuin yksityisillä toimijoilla. Tämä voi johtaa jätteen välitystoimintaa muistuttavaan yksityiseen palveluntarjontaan, jota jätelain TSV-säännöksellä on nimenomaisesti ollut tarkoitus ehkäistä.

Ehdotettu säännös

Jätelain 33 §:n 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi seuraava julkisia hankintayksiköitä koskeva Materiaalitorin käyttövelvollisuudesta vapauttava poikkeama: ”Velvollisuus ei koske julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 5 §:ssä tarkoitettua hankintayksikköä, joka julkaisee hankintailmoituksen tarvitsemastaan jätehuoltopalvelusta mainitun lain 60 ja 101§:n mukaisesti internet-osoitteessa www.hankintailmoitukset.fi.”

Kuntaliiton näkemyksen mukaan em. muotoon kirjoitettuna säännös eli Materiaalitorin käyttövelvollisuudesta vapauttaminen vaikuttaisi koskevan vain hankintalain mukaisen kansallisen kynnysarvon (hankintalain 101 §) tai EU-kynnysarvon (hankintalain 60 §) ylittäviä hankintoja. Tämä tarkoittaisi tosiasiaassa, että alle kansallisen kynnysarvon jäävien hankintojen osalta ainoaksi vaihtoehdoksi jäisi Materiaalitori-menettely. Lakiehdotuksen perusteluiden mukaan hankintayksiköllä olisi mahdollisuus valita kynnysarvot alittavien hankintojen osalta joko HILMA- tai Materiaalitori -menettely. Perustelut ovat tältä osin ristiriidassa pykälän kanssa. Käytännön toiminnan näkökulmasta selkeintä olisi, että hankintalain kynnysarvon alittavissa jätehuollon hankinnoissa hankintayksiköt käyttäisivät Materiaalitoria. Vain Materiaalitori -menettely vaikuttaisi mahdollistavan täysimääräisesti kunnan toissijaiseen velvollisuuteen kytkeytyvän kohtuullisuusharkinnan.

Kuntaliitto esittää pykälämuutoksen osalta vielä pohdittavaksi, tulisiko 33 §:ään kirjattu viittaus hankintalain 60 §:ään korvata viittauksella 58 §:ään. Tällöin hankinnoista ilmoittamisessa viitattaisiin sekä EU- että kansallisten hankintojen osalta toisiaan vastaaviin lainkohtiin.

Ehdotuksen perusteluista

Kuntaliiton näkemyksen mukaan ehdotuksen perusteluista olisi hyvä monelta osin selkeyttää, etenkin koskien julkisilta hankintayksiköiltä jatkossa edellytettäviä menettelyjä. Jätelain toissijaista

jätehuoltopalvelua koskevat säännökset yhdistettynä julkista hankintaa koskeviin säännöksiin muodostavat monimutkaisen kokonaisuuden, jonka haltuunotto edellyttää sekä julkisilta hankintayksiköiltä että Materiaalitorin neuvonnasta vastaavilta lisäperehtymistä säännöksiin.

Kuntaliitto toteaa myös, että ehdotuksen kohtaa, jossa on lyhyesti kuvattu kansallisen kynnyсарvon alittavia hankintoja, olisi syytä täsmentää toteamalla, että hankintayksiköitä koskee kuitenkin jätelain mukainen palveluntarjonnan puutteen osoittamisvelvoite kaikissa yli 2000 euron vuotuisen kynnyсарvon ylittävissä jätehuoltopalveluissa, mutta ei sitä pienemmissä. Perusteluiden mukaan pienhankinnoissa hankintayksikkö voisi käyttää joko Materiaalitoria tai HILMA-järjestelmää, joka on ollut ilmeisesti lainsäätäjän tavoitteena, mutta on Kuntaliiton näkemyksen mukaan ristiriidassa nyt säädettävän pykälämuutoksen kanssa. Pykäläteksti vapauttaa Materiaalitorin käyttövelvoitteesta vain yli 60 000 euron hankinnoissa.

Kuntaliitto toistaa jo aiemman lakimuutoksen yhteydessä lausumansa, että perusteluissa on suora hankinnan osalta virheellisesti sekoitettu jätelain ja hankintalain tarkoittamat menettelyt. Hankinta- ja jätelain säännöksiä ei ole mahdollista kytkeä ristiin esitetyllä tavalla. Jätelain 33 §:n perusteella julkinen hankintayksikkö on lähtökohtaisesti oikeutettu kunnan toissijaiseen jätehuoltopalveluun. Mikäli hankintayksikkö palveluntarjonnan puutteen vuoksi päätyy käyttämään kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua, kyse ei ole hankintalain mukaisesta suora hankinnasta. Tällöin laaditaan jätelain mukainen sopimus toissijaisesta jätehuoltopalvelusta, joka ei ole hankintalain tarkoittama hankintasopimus. Hankintayksiköt tarvitsisivat kunnan ohjeistusta näiden eri menettelyjen toteuttamiseen lainmukaisesti, jotta hankinnoista tehdyt ratkaisut eivät väärinymmärrysten vuoksi päätyisi valitusmenettelyiden piiriin.

Ehdotuksen voimaantulosta ja toimeenpanosta

Ehdotuksen mukaan lain olisi tarkoitus tulla voimaan 1.1.2021, jolloin laissa 438/2019 säädetty siirtymäaika hankintayksiköiden velvoitteelle käyttää Materiaalitoria markkinaehtoisena jätehuoltopalvelun tarjonnan selvittämiseen päättyy. Kuntaliitto pitää esityksen mukaista hankintayksiköitä koskevaa uuden sääntelyn voimaantulon aikataulua suhteessa Materiaalitori - tietoaalustan muuttamistarpeiden toteuttamiseen melko kunnianhimoisena. Kuntaliitto esittääkin harkittavaksi, että voimassa olevan jätelain 33 §:n hankintayksiköitä koskevaa siirtymäaikaa jatkettaisiin, jotta tarvittavat tekniset ratkaisut saataisiin valmiiksi ja testattua hyvissä ajoin ennen esitetyn sääntelyn voimaantuloa.

Kuntaliitto haluaa kiinnittää huomiota myös muutoksesta viestinnän tärkeyteen ja Materiaalitorin jatkuvaan neuvontaan ja käyttäjätukeen. Viestintä on haasteellista ja se ei ole tähän mennessä tavoittanut kaikkia oikeita tahoja. Useimmiten kunnan jätelaitos on ollut se, joka on saanut kertoa lakimuutoksesta sekä neuvoa Materiaalitorin käyttöä tietoaalustan käyttövelvollisille, vaikka se ei ole kunnan tehtävä.

SUOMEN KUNTALIITTO

Jarkko Huovinen

johtaja, Alueet ja yhdyskunnat

Tuulia Innala

erityisasiantuntija, kuntatekniikan kehittäminen

Innala Tuulia
Suomen Kuntaliitto ry